

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 3 §:n sekä opetus - ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia siten, että siinä säädettäisiin ammatilliseen koulutukseen hakeutumisen edistämiseksi ja opiskeluvalmiuksien vahvistamiseksi järjestettävästä ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavasta ja valmistavasta koulutuksesta. Koulutus on suunnattu erityisesti sellaisille perusopetuksen päättävillä nuorilla, joilla ei vielä ole selkiintynyttä käsitystä ammatinvalinnastaan tai joilla ei ole riittäviä valmiuksia ammatilliseen koulutukseen hakeutumiseen tai opinnoista suoriutumiseen. Koulutukseen voisivat tarvittaessa osallistua myös ammatillisen koulutuksen tai lukiokoulutuksen keskeyttäneet. Koulutus ei pääsääntöisesti olisi

tarkoitettu erityisopetuksen tarpeessa oleville opiskelijoille eikä se korvaisi perusopetuksen lisäopetusta.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ammatilliseen peruskoulutuksen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen rahoitukseen sovellettaisiin ammatillisen peruskoulutuksen rahoitusta koskevia säännöksiä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2010 alusta.

Ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ehdotettua muutosta sovellettaisiin 1 päivänä elokuuta 2010 tai sen jälkeen alkavaan ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaan ja valmistavaan koulutukseen.

PERUSTELUT

1 Nykytila

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 3 §:n nojalla ammatillisen peruskoulutuksen yhteydessä opiskelijoille voidaan järjestää opetukseen läheisesti liittyvää muuta toimintaa. Vammaisille opiskelijoille voidaan järjestää valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta. Lisäksi maahanmuuttajille voidaan järjestää ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta. Kotitalousopetusta voidaan järjestää myös muuna kuin ammatillisena peruskoulutuksena. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavien ja valmistavien koulutusten laajuudesta ja tavoitteista säädetään tarkemmin ammatillisesta koulutuksesta annetussa asetuksessa (811/1998).

Vammaisille opiskelijoille tarkoitetun valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen tarkoituksena on antaa vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästymisen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille valmiuksia ammatilliseen koulutukseen, työhön sijoittamiseen ja oman elämän hallintaan. Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus on tarkoitettu opiskelijoille, jotka tarvitsevat perusvalmiuksissa harjaantumista ennen ammatillisten opintojen alkua tai joiden tavoitteeksi perustutkinnon suorittaminen osoittautuu liian vaativaksi. Ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen siirtymistä varten valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen laajuus on vähintään 20 ja enintään 40 opintoviikkoa ja erityisten syiden perusteella enintään 80 opintoviikkoa. Jos opiskelijan ei vammaisuuden tai sairauden vuoksi ole mahdollista siirtyä ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen, valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen laajuus on vähintään 40 ja enintään 120 opintoviikkoa. Vammaisten valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen vuosiopiskelijamäärä oli vuonna 2008 yhteensä 2 500.

Maahanmuuttajille ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen tavoitteena on antaa maahanmuuttajille valmiuksia toimia suomalaisessa yhteiskunnassa

ja edistää heidän työllistymistään. Koulutus parantaa opiskelijan kielitaitoa ja muita koulutuksessa ja ammatissa tarvittavia valmiuksia. Koulutuksen laajuus on vähintään 20 ja enintään 40 opintoviikkoa. Maahanmuuttajien valmistavassa koulutuksessa oli vuonna 2008 yhteensä 1 194 opiskelijaa.

Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan koulutusta järjestävät ammatillisen koulutuksen järjestäjät voivat tarjota myös perustutkintoon johtamatonta kotitalousopetusta. Tämän koulutuksen laajuus on 20 opintoviikkoa. Opetushallitus on antanut erilliset ohjeet kotitalousopetuksesta. Niiden mukaan talouskoulun tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiuksia omassa elämässään yksilönä, perheen ja yhteiskunnan jäsenenä sekä kuluttajana. Koulutuksen tulee kannustaa opiskelijaa harrastuksiin ja persoonallisuuden kehittämiseen sekä tukea uran ja ammatin valintaa tarjoamalla hänelle vapaasti valittavia opintoja ja opinto-ohjausta. Opetuksessa tulee kiinnittää huomiota oppimisvalmiuksiltaan ja -tavoitteiltaan erilaisiin opiskelijoihin sekä tarvittaessa kehittää tukitoimia yhteistyössä kotien ja oppilaitoksen ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa. Vuosina 1999–2005 talouskoulun opiskelijamäärä on laskenut 900 opiskelijasta 680 opiskelijaan, vuonna 2008 opiskelijoita arvioidaan olevan noin 580 opiskelijaa.

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavien ja valmentavien koulutusten tarkoituksena on parantaa perusasteen päättävien opiskelijoiden valmiuksia siirtyä tutkintotavoitteeseen koulutukseen ja sitä kautta tukea koko ikäluokan koulutusta toisen asteen koulutuksessa. Ammatilliseen koulutukseen valmistavat ja valmentavat koulutukset poikkeavat toisistaan laajuudeltaan, sisällöiltään ja kohderyhmiltään. Valmistavissa koulutuksissa painopiste ei ole niinkään ammatillisten aineiden opettamisesta kuin opiskeluvalmiuksien parantamisesta ammatilliseen koulutukseen siirtymistä varten. Tavoitteena on, että tarvittaessa nuori hakeutuu hänelle soveltuvimpaan valmistavaan koulutukseen, mikäli siirtymiselle tutkintotavoitteeseen koulutukseen ei ole tarvittavia edellytyksiä.

Valmistavan koulutuksen tulee pääsääntöisesti tukea ja mahdollistaa tutkintotavoitteeseen koulutukseen siirtyminen. Useiden samantasoisten valmistavien koulutusten suorittaminen ei ole tarkoituksenmukaista. Vuonna 2008 valmistaviin ja valmentaviin koulutuksiin osallistui noin 5 000 opiskelijaa, mikä vastasi noin 3,5 prosentin osuutta ammatillisen peruskoulutuksen kokonaisopiskelijamäärästä.

Opetusministeriö käynnisti ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 23 §:n (479/2003) nojalla ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen kokeilun vuonna 2006. Kokeilun käynnistäminen pohjautuu opetusministeriön 4 päivänä helmikuuta 2005 asettaman perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän ehdotuksiin. Kokeilun tavoitteena on tukea koulutukseen siirtymistä ja vähentää koulutuksen alkuvaiheen keskeyttämistä.

Opetusministeriö myönsi ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen kokeiluluvan 56 koulutuksen järjestäjälle. Kokeiluluvan myöntäminen edellytti, että koulutuksen järjestäjällä on edellytykset toteuttaa kokeiluun kuuluva eri koulutusaloihin tutustuminen ja työelämään perehtyminen riittävän monipuolisesti. Tästä syystä yksi- tai kaksialaisia koulutuksen järjestäjiä kokeiluun otettiin erityisten syiden perusteella vain muutamia. Kokeilu käynnistyi 1 päivänä elokuuta 2006 lukien ja päättyi viimeistään 31 päivänä heinäkuuta 2010. Vuoden 2009 alussa kokeilussa on mukana 47 koulutuksen järjestäjää. Ammattistarttikoulutuksessa on ollut kokeilun aikana yhteensä noin 2 500 opiskelijaa. Vuonna 2008 opiskelijoita oli noin 1 100.

Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus on kokeilussa toteutettu koulutuksen järjestäjien järjestämislupien kokonaisopiskelijamäärien puitteissa. Koulutuksen kustannukset sisältyvät koulutusaloiksiin kustannuksiin sen mukaisesti, mille alalle koulutus on painottunut. Koulutuksen järjestäjän yksikköhinta on muodostunut kokeilun aikana opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) (jäljempänä rahoituslaki) 19 §:n 3 ja 4 momentin mukaisesti eri koulutusalojen opiske-

lijamäärien painotetun keskiarvon mukaisesti. Valtion vuoden 2008 lisätalousarvion määrärahoista osoitettiin lisäksi ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen kokeilun tehostamiseen käytettäväksi vuosina 2008 ja 2009 erikseen määritellyillä perusteilla 2 miljoonan euron määräraha.

2 Nykytilan arviointi

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman 2007—2012 mukaan nuorisoikäluokan koulustarjonnan tavoitteita asetettaessa lähtökohtana on, että koko perusopetuksen ja lukion päättävälle ikäluokalle varataan mahdollisuus ammatillisesti suuntautuneen koulutuksen hankkimiseen ammatillisessa tai korkea-asteen koulutuksessa. Syrjäytymisen vähentämiseksi ja koulutusjärjestelmän tehokkuuden kasvattamiseksi parannetaan kaikkien koulutusasteiden läpäisyä ja vähennetään keskeyttämistä. Keskeyttämisen vähentämiseksi kehitetään opinto-ohjausta, koulutusta koskevaa tietotusta ja neuvontaa, opiskelijavalintaa, opintotukea, opiskelun henkilökohtaistamista ja opintojen seurantarjestelmiä, kodin ja koulun yhteistyötä sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa. Joustavan perusopetuksen toiminta sekä ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus vakiinnutetaan.

Erityistä huomiota on kiinnitetty perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheeseen, jotta siirtyminen jatko-opintoihin olisi mahdollisimman sujuvaa. Perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaihetta ei tule tarkastella yksinomaan kahden koulutusasteen välisenä taitekohtana, vaan vaiheena, jossa nuoret tekevät tärkeitä koulutusväyliä ja ammattiuraa koskevia ratkaisujaan. Nivelvaihe on ymmärrettävä pidempänä siirtymävaiheena, jossa nuori alkaa asteittain selkiyttää omaa ammatillista suuntautumistaan ja tavoitteitaan. Nivelvaiheen onnistuneeseen ylittämiseen tarvitaan riittävää ja monipuolista ohjausta sekä tukea.

Ammatillisen koulutuksen vetovoimaisuus on lisääntynyt koko 2000-luvun ajan. Vuonna 2007 ammatilliseen koulutukseen sijoittui välittömästi noin 43,4 prosenttia perusope-

tuksen suorittaneista. Vuonna 2005 vastaava osuus oli 40,7 prosenttia.

Perusopetuksen päättäneitä oli keväällä 2008 noin 68 500. Heistä 66 713 haki kevään 2008 yhteishaussa jatko-opintoihin. Näistä nuorista lukiokoulutukseen haki 50 prosenttia ja ammattikoulutukseen 50 prosenttia. Perusopetuksen keväällä 2008 päättäneistä nuorista 1 700 ei hakenut yhteishaussa lainkaan jatko-opintoihin. Vuoden 2008 yhteishaussa ensisijaisia hakijoita oli ammatilliseen koulutukseen noin 9 300 enemmän kuin koulutuksen järjestäjien yhteishakuun ilmoittamia aloituspaikkoja, kun edellisenä keväänä hakijoita oli noin 7 100 enemmän kuin paikkoja. Kevään 2008 yhteishaussa jäi valitsematta 6 780 hakijaa, täydennys- ja lisähaun jälkeen näistä hakijoista oli koulutuspaikkaa vailla 4 753 hakijaa. Osa näistä on hakenut ja saanut opiskelupaikan yhteishaun ulkopuolella olevasta koulutuksesta, johon hakeudutaan suoraan oppilaitokseen.

Kevään 2009 yhteishaussa ammatilliseen peruskoulutukseen oli noin 62 000 ensisijaisista hakijaa, eli yli 5 000 hakijaa enemmän kuin edellisenä vuonna. Koulutuksen järjestäjät olivat ilmoittaneet hakuun noin 49 000 aloituspaikkaa. Perusopetuksen keväällä 2009 päättäneistä nuorista 1 538 ei hakenut yhteishaussa jatko-opintoihin.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijamääriä on lisätty yli 7 100 opiskelijapaikalla vuodesta 2008 lähtien, jotta ammatilliseen koulutukseen siirtyvien ikäluokkien suuren koon ja koulutuksen kasvaneen vetovoiman aiheuttamaa kysynnän voimakkaaseen lisääntymiseen on voitu paremmin vastata.

Myös ammatillisen koulutuksen keskeyttämistä on saatu vähennettyä systemaattisesti koko 2000-luvun ajan. Lukuvuonna 2006/2007 ammatillisen koulutuksen keskeytti noin 9,2 prosenttia opiskelijoista, kun vuonna 2001 osuus oli noin 13,2 prosenttia ja vuonna 2005 9,4 prosenttia. Ammatillisen koulutuksen keskeyttämistä on voitu vähentää lisäämällä koulutuksen työelämälähtöisyyttä ja käytännönläheisyyttä. Opiskelijan motivaation kannalta on tärkeää, että hänelle syntyy selkeä kuva siitä, mihin ammattiin tai ammattialalle koulutus valmistaa ja millaista ammattitaitoa se antaa.

Ammatillisen perustutkinnon suorittaa kolmen vuoden kuluessa koulutuksen aloittamisesta noin 61 prosenttia opiskelijoista. Ammatillisen koulutuksen läpäisy on tehostunut jonkin verran vuosittain, mutta sitä on hidastanut viime vuosina tapahtunut erityisopiskelijoiden määrän voimakas kasvu. Eri-tyisopiskelijoita oli ammatillisessa koulutuksessa vuonna 2008 hieman yli 18 000.

Koko ikäluokan koulutustavoitteen myötä erityisesti ammatilliseen koulutukseen hakeutuvien monimuotoisuus lisääntyy. Opiskelijoissa on kulttuurisen ja sosio-ekonomisen taustansa, oppimisvalmiuksiansa ja opiskelumotivaationsa suhteen aikaisempaa suurempia eroja. Perusopetuksen päättävistä osa ei myöskään saavuta sellaisia valmiuksia, joita jatko-opintoihin hakeutuminen ja niissä menestyminen edellyttävät. Esimerkiksi Pisa-arviointien mukaan Suomessa osalla perusopetuksen päättäneistä oli puutteelliset perustiedot ja -taidot matematiikan, lukutaidon, luonnontieteiden sekä ongelmanratkaisutaitojen osa-alueilla. Arvioinnissa heikosti tai välttävästi suoriutuvilla oppilailla on ammatilliseen tai lukiokoulutukseen siirryttyään keskimääräistä suurempi todennäköisyys keskeyttää opintonsa puutteellisten perusvalmiuksiansa takia. Osa perusopetuksen päättävistä nuorista ei huonon opintomenestyksensä vuoksi pääse lainkaan toisen asteen koulutukseen tai jättää kokonaan pyrkimättä koulutukseen ja saattaa näin olla vaarassa syrjäytyä koulutus- ja työelämästä.

Työelämän ja ammattirakenteen muutokset lisäävät osaltaan nuorten ammatinvalinnan haastavuutta. Ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteeseen kuuluu 1 päivästä tammikuuta 2009 lukien 54 ammatillista perustutkintoa ja 118 koulutusohjelmaa. Tutkintojen kirjo on laaja ja osalle hakijoista soveltuvan koulutuksen löytäminen perusopetuksen jälkeen on haasteellista. Tästä syystä peruskoulun päättävälle tarvitaan joustavia ja monipuolisia väyliä ammatilliseen koulutukseen siirtymiselle.

Peruslähtökohtana on, että perusopetuksen jälkeen siirrytään suoraan tutkintotavoitteeseen koulutukseen toiselle asteelle, joko lukiioon tai ammatilliseen koulutukseen. Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavat ja valmentavat koulutukset ovat tarjonneet pe-

rusopetuksen päättävälle nuorille, erityisesti maahanmuuttajille sekä erityistä tukea tarvitseville mahdollisuuksia lisätä koulutuksessa tarvittavia valmiuksiaan silloin kun hakeutuminen suoraan tutkintotavoitteiseen koulutukseen ei ole ollut mahdollista. Nykyiset valmistavat ja valmentavat koulutukset eivät kuitenkaan sovellu kaikille niille opiskelijoille, joiden uravalinta on selkeytymätön tai opiskeluvaikeuksissa on puutteita.

3 Ehdotetut muutokset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 3 §:n 2 momentissa ammatilliseen koulutukseen hakeutumisen edistämiseksi ja opiskeluvaikeuksien vahvistamiseksi järjestettävästä ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavasta ja valmistavasta koulutuksesta. Koulutus olisi tarkoitettu erityisesti perusopetuksen päättäneille nuorille tukemaan heidän valmiuksiaan hakeutua perusopetuksen jälkeen ammatilliseen koulutukseen. Koulutukseen voisi tarvittaessa osallistua myös ammatillisen koulutuksen tai lukiokoulutuksen keskeyttäneet. Koulutus ei pääsääntöisesti olisi tarkoitettu erityisopetuksen tarpeessa oleville opiskelijoille, koska he voivat tarvittaessa hakeutua vammaisten valmentavaan ja kuntouttavaan opetukseen ja ohjaukseen. Koulutus ei myöskään korvaisi perusopetuksen lisäopetusta, vaan muodostaisi sille täydentävän väylän.

Opetushallitus vahvisti 15 päivänä toukokuuta 2006 ammatilliseen koulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen (ammattistartti) kokeiluohjelman sekä opetussuunnitelman perusteluonnoksen kokeilua varten. Kokeiluohjelman mukaan ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus on opiskelijoiden tarpeiden mukaan laajuudeltaan vähintään 20 ja enintään 40 opintoviikkoa. Opintoihin voi kuulua työelämään, ammatteihin ja koulutukseen perehtymistä, opiskelu- ja elämäntaitojen hallintaa, ammatillisia opintoja ja työssäoppimista sekä lähtötason perustietojen täydentämistä. Ammatilliseen koulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen tulee myös olla sisällöltään ja tavoitteiltaan selkeästi ammatillisesti suuntautunutta painottuen riittävän monipuoli-

lisesti eri koulutusaloihin tutustumiseen ja työelämään perehtymiseen. Koulutuksen pitää selkeästi erottua perusopetuksen lisäopetuksesta. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 30 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman tavoitteita ja vaatimuksia keskeisiltä osin vastaavat ohjaavan ja valmistavan koulutuksen opinnot tunnustetuksi ja hyväksiluetuksi.

Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen laajuudesta ja tavoitteista säädettäisiin tarkemmin ammatillisesta koulutuksesta annetussa asetuksessa.

Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen osalta ei ole tarkoitus säätää tarkempia opiskelijaksi ottamisen perusteita. Voimassa olevat säännökset opiskelijaksi ottamisen perusteista, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 27 § sekä opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatilliseen perustutkintoon johtavassa koulutuksessa annettu opetusministeriön asetus (167/2002) koskevat vain ammatilliseen perustutkintoon johtavaa koulutusta. Koulutuksen järjestäjät päättävät ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavien ja valmistavien koulutusten osalta tarkemmista opiskelijaksi ottamisen perusteista. Hakeutuminen valmentaviin ja valmistaviin koulutuksiin ei tapahdu ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishausta annetun valtioneuvoston asetuksen (30/2008) 1 §:n 2 momentin huomioon ottaen yhteishaun kautta, vaan koulutuksen järjestäjät voivat käyttää erilaisia hakumenettelyjä. Koulutuksesta tiedottamisessa ja opiskelijaksi ottamisessa koulutuksen järjestäjät tekevät yhteistyötä perusopetuksen oppilaanohjaajien, työvoimaviranomaisten sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa.

Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavasta ja valmistavasta koulutuksesta voi hakeutua tutkintotavoitteiseen ammatilliseen peruskoulutukseen yhteishaun tai lisähaun kautta siinä vaiheessa, kun se on tarkoituksenmukaista opiskelijan kannalta. Hakija saa yhteishaussa kolme lisäpistettä ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen suorittamisesta. Yhteishaussa ja siihen liittyvässä täydennyshaussa noudatetaan opetusministeriön vahvistamia opiskelijaksi ottamisen perusteita ja aikatauluja.

Koulutuksen järjestäjä voi käynnistää lisähaun varsinaisen yhteishaun ja täydennyshaun päätyttyä. Lisähaussa haetaan koulutuksen järjestäjän oman hakumenettelyn kautta. Lisähaussa noudatetaan samoja opiskelijaksi ottamisen perusteita kuin varsinaisessa yhteishaussa ja täydennyshaussa.

Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta on kelpoinen antamaan opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen (986/1998) 13 §:ssä säädetty ammatillisten opintojen opettajien kelpoisuusvaatimukset tai 14 §:ssä säädetty yhteisteisten aineiden opettajien kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö. Valmistavien ja valmentavien koulutusten opettajien osalta ei ole tällä hetkellä säädetty erillisiä kelpoisuusvaatimuksia. Opetusministeriö on asettanut 1.4.—30.10.2009 väliseksi ajaksi ammatillisten opintojen opettajien sekä rehtoreiden kelpoisuusvaatimuksiin liittyviä muutostarpeita selvittävän työryhmän. Työryhmän tulee tehdä tarvittavat esitykset myös ammatilliseen koulutukseen valmistavien ja valmentavien koulutusten opettajien kelpoisuusvaatimuksista.

Rahoituslain 1 §:n 3 momentin mukaan ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettua vammaisille opiskelijoille järjestettävää valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen ja maahanmuuttajille järjestettävää ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen rahoituksesta on voimassa, mitä mainitussa laissa säädetään ammatillisen peruskoulutuksen rahoituksesta. Esityksessä ehdotetaan, että pykälässä säädetäisiin vastaavasti ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen rahoituksen määräytymisestä.

Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen rahoituksesta säädetään opetus- ja rahoituksesta annetun asetuksen (806/1998) (jäljempänä rahoitusasetus) 8 §:n 2 momentissa. Rahoitus määräytyy ammatillisen koulutuksen keskimääräisen yksikköhinnan mukaan. Vammaisille opiskelijoille järjestettävään valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen rahoitukseen sovelletaan rahoitusasetuksen 8 §:n 4 momentin mukaan koulutuksen järjestäjälle määrättyä yksikköhintaa korotettu-

na erityisopetuksen korotusprosentilla (47 prosenttia).

Rahoitusasetuksessa säädettäisiin vastaavasti tarkemmin ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen rahoituksen määräytymisperusteista siten, että opiskelijakohtainen euromäärä kytkettäisiin ammatillisen koulutuksen keskimääräiseen yksikköhintaan (10 181,46 € v. 2009) sen toteutuneita kustannuksia vastaavasti, jolloin se jäisi jonkin verran alle keskihinnan. Vuoden 2007 kustannustietojen perusteella ns. ammattistartin opiskelijakohtaiset kustannukset olivat keskimäärin 6 124 euroa. Koulutuksen toteutuneita kustannuksia seurataan vuosittain. Rahoituksen määräytyminen keskimääräisen yksikköhinnan kautta kuvaasi koulutusalaakohtaisesti painotettua yksikköhintaa paremmin ohjaavan ja valmistavan koulutuksen tavoitteita ja tarkoitusta.

4 Esityksen vaikutukset

Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavalla ja valmistavalla koulutuksella voidaan madaltaa siirtymäkynnystä perusopetuksesta ammatilliseen koulutukseen. Onnistuneilla koulutus- ja ammatinvalinnoilla voidaan myös vähentää opintojen alkuvaiheen keskeyttämistä sekä parantaa koulutuksen läpäisyä. Monipuolistamalla olemassa olevien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavien ja valmentavien koulutusten muotoja ohjaavalla ja valmistavalla koulutuksella, voidaan vähentää riskiä jäädä koulutuksen ulkopuolelle ja syrjäytyä. Opiskelumotivaation kasvaminen ja opiskeluvalmiuksien parantuminen parantaa mahdollisuuksia suorittaa opinnot ja siirtyä työelämään nopeammin. Ohjaavan ja valmistavan koulutuksen arvioidaan joissakin tapauksissa vähentävän paineita koulutuksen järjestämiseen erityisopetuksena, koska koulutus palvelee myös niitä laajempaa tukea ja räätälöityjä opintoja tarvitsevia nuoria, jotka eivät kuitenkaan ole erityisopetuksen kuuluvien tukitoimien tarpeessa.

Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuskokeilun vaikuttavuutta ja tarpeellisuutta on arvioitu opetusministeriön käynnistämällä ja Jyväskylän yliopiston koulutuksen tutkimuslaitoksen to-

teuttamalla seurantaselvityksellä. Selvitys käynnistyi vuonna 2007 ja ensimmäinen kokeiluraportti valmistui 31 päivänä tammikuuta 2008 ja toinen 31 päivänä lokakuuta 2008. Loppuraportti kokeilusta valmistuu lokakuussa 2009. Seurantaselvityksen mukaan ammattistarttikokeilu on ollut tarpeellinen vaihtoehto nuorille opiskelu- ja ammattialan valinnan tueksi. Kokeilu on myös vaikuttanut onnistuneesti nuorten valintoihin ja opiskeluvalmiuksiin. Suurin osa mukana olleista nuorista on saanut jatko-opinnoilleen vahvan pohjan. Lukuvuoden 2006—2007 opiskelijoista 68 prosenttia ja lukuvuoden 2007—2008 opiskelijoista 72 prosenttia jatkoi seuraavana syksynä opintojaan joko ammatillisessa peruskoulutuksessa (yli 50 %), lukiossa tai muussa koulutuksessa (noin 10 %), oppisopimuskoulutuksessa (noin 1 %) tai työelämässä (noin 7 %). Ensimmäisen kokeilulukuvuoden runsaasta 700 opiskelijasta 500:lle ja toisen kokeiluvuoden noin tuhannesta opiskelijasta yli 700:lle selvisi jatkokoulutusvaihtoehto koulutuksen aikana.

Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus toteutetaan koulutuksen järjestäjien järjestämisluvissa säädetyn ammatillisen peruskoulutuksen kokonaisopiskelijamäärän puitteissa. Koulutuksen järjestäjät päättävät kokonaisopiskelijamääränsä rajoissa ohjaavan ja valmistavan koulutuksen tarjonnasta. Ohjaavan ja valmistavan koulutuksen vakinaistaminen ei siten lisää ammatillisen koulutuksen kokonaiskustannuksia eikä sillä ole vaikutusta valtion ja kuntien väliseen kustannustenjakoon. Vuosien 2008 ja 2009 aikana tehdyissä opiskelijamäärien lisäyksissä koulutuskokeilu on otettu huomioon yhtenä opiskelijamäärän lisäysperusteena.

Ohjaavaa ja valmistavan koulutuksen järjestämistä on tarkoitus säädellä järjestämisluvilla, kuten maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta ja vammaisille opiskelijoille järjestettävää valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta. Voidaan arvioida, että alkuvaiheessa lupa koulutuksen järjestämiseen annettaisiin 50—60 koulutuksen järjestäjälle, jolloin koulutusta järjestävien määrä ja opiskelijavolyymi jonkin verran lisääntyisivät nykyisestä. Koulutuksen luonteesta johtuen lupa annet-

taisiin pääosin monialaisille ammattiopistoille, mutta perustelluista syistä myös yksi- tai kaksialaisille järjestäjille.

5 Asian valmistelu

Asia on valmisteltu opetusministeriössä yhteistyössä Opetushallituksen kanssa.

Opetusministeriö järjesti esitysluonnoksesta kuulemistilaisuuden 8 päivänä kesäkuuta 2009. Kuulemistilaisuuteen kutsuttiin mm. kokeiluun osallistuneita ammatillisen koulutuksen järjestäjiä, kokeilun ohjausryhmän jäsenet, Ammatillisten oppilaitosten rehtoriilitto ry, Koulutuksen järjestäjien yhdistys KJY, Yksityisten ammatillisten oppilaitosten liitto YAOL, Opetusalan ammattijärjestö Oaj, Opetushallitus, Suomen opinto-ohjaajat ry ja Suomen kuraattoriyhdistys ry. Lakiesitystä pidettiin kannatettavana ja tarpeellisenä. Opetusministeriö kuuli Suomen Kuntaliittoa 16 päivänä kesäkuuta 2009. Kuntaliitto katsoi, että kysymys on kunnille tulevasta uudesta tehtävästä. Kuulemisissa esitetyt kommentit on otettu esityksessä huomioon mahdollisuuksien mukaan.

6 Tarkemmat säännökset

Ammatillisesta koulutuksesta annetussa asetuksessa säädettäisiin tarkemmin ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen laajuudesta, tavoitteista ja arvioinnista. Opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa asetuksessa säädettäisiin ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen opettajan kelpoisuusvaatimuksia. Opetushallitus laatii ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta varten opetussuunnitelman perusteet kokeiluperusteiden pohjalta.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa asetuksessa säädettäisiin ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen rahoituksen määräytymisperusteista.

7 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 3 §:n 2 momenttia sovellettaisiin 1 päivänä elokuuta 2010 tai sen jälkeen alkavaan ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaan ja valmistavaan koulutukseen.

Rahoitusasetuksen voimaantulosäännöksessä on tarkoitus säätää, että yksikköhinnat laskettaisiin uusien määräytymisperusteiden mukaisesti ensimmäisen kerran määrättäessä

koulutuksen järjestäjäkohtaisia yksikköhintoja vuodelle 2011, jolloin koulutuksen järjestäjien yksikköhinnat määräytyisivät saman perusteen mukaisesti koko varainhoitovuoden ajalta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**ammattillisesta koulutuksesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammatillisesta koulutuksesta 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lain (630/1998)
3 §:n 2 momentti seuraavasti:

3 §

Ammatillinen koulutus

Ammatillisen peruskoulutuksen yhteydessä opiskelijoille voidaan järjestää opetukseen läheisesti liittyvää muuta toimintaa. Ammatilliseen koulutukseen hakeutumisen edistämiseksi ja opiskeluvalmiuksien vahvistamiseksi voidaan järjestää ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta. Vammaisille opiskelijoille voidaan järjestää valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta. Lisäksi maahanmuuttajille voi-

daan järjestää ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta. Tässä momentissa tarkoitettun valmistavan ja valmentavan koulutuksen laajuudesta, tavoitteista ja arvioinnista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Edellä 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta annetaan 1 päivästä elokuuta 2010 alkaen.

2.

Laki**opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lain (635/1998) 1 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1186/1998, seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Perusopetuslaissa tarkoitetun esiopetuksen, lisäopetuksen ja maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoituksesta on voimassa, mitä tässä laissa säädetään perusopetuksen rahoituksesta, jollei tässä laissa erikseen toisin säädetä. Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun vammaisille opiskelijoille jär-

jestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen, maahanmuuttajille järjestettävän ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen sekä ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen rahoituksesta on voimassa, mitä tässä laissa säädetään ammatillisen peruskoulutuksen rahoituksesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 26 päivänä kesäkuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Opetusministeri *Henna Virkkunen*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

ammattillisesta koulutusta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammatillisesta koulutuksesta 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lain (630/1998)
3 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Ammatillinen koulutus

Ammatillinen koulutus

Ammatillisen peruskoulutuksen yhteydessä opiskelijoille voidaan järjestää opetukseen läheisesti liittyvää muuta toimintaa. Vammaisille opiskelijoille voidaan järjestää valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta. Lisäksi maahanmuuttajille voidaan järjestää ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta siten kuin asetuksella säädetään.

Ammatillisen peruskoulutuksen yhteydessä opiskelijoille voidaan järjestää opetukseen läheisesti liittyvää muuta toimintaa. *Ammatilliseen koulutukseen hakeutumisen edistämiseksi ja opiskeluvalmiuksien vahvistamiseksi voidaan järjestää ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta.* Vammaisille opiskelijoille voidaan järjestää valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta. Lisäksi maahanmuuttajille voidaan järjestää ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta. *Tässä momentissa tarkoitettua valmistavan ja valmentavan koulutuksen laajuudesta, tavoitteista ja arvioinnista säädetään valtioneuvoston asetuksella.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Edellä 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta annetaan 1 päivästä elokuuta 2010 alkaen.

2.

Laki**opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 21 päivänä elokuuta 1998 annetun lain (635/1998) 1 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1186/1998, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Perusopetuslaissa tarkoitetun esiopetuksen, lisäopetuksen ja maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoituksesta on voimassa, mitä tässä laissa säädetään perusopetuksen rahoituksesta, jollei tässä laissa erikseen toisin säädetä. Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen sekä maahanmuuttajille järjestettävän ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen rahoituksesta on voimassa, mitä tässä laissa säädetään ammatillisen peruskoulutuksen rahoituksesta.

Perusopetuslaissa tarkoitetun esiopetuksen, lisäopetuksen ja maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoituksesta on voimassa, mitä tässä laissa säädetään perusopetuksen rahoituksesta, jollei tässä laissa erikseen toisin säädetä. Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitetun vammaisille opiskelijoille järjestettävän valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen, maahanmuuttajille järjestettävän ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen sekä ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavan ja valmistavan koulutuksen rahoituksesta on voimassa, mitä tässä laissa säädetään ammatillisen peruskoulutuksen rahoituksesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .